

РОЗДІЛ 4 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

УДК 338.48:006 (075.8)

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.2.15>

Яворський Роман Іванович,

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри адміністративного та інформаційного права

Національного університету "Львівська Політехніка",

асистент кафедри адміністративного та фінансового права юридичного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0002-0973-054X

ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТУРОПЕРАТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF TOUROPERATOR LICENSE IN UKRAINE

У статті розглядається правовий статус одного з центральних суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності, а саме правовий статус туристичних операторів. Аналізуються умови, яким потрібно відповідати туроператорам, оскільки туроператорська діяльність підлягає ліцензуванню відповідно до ЗУ "Про туризм" та ЗУ "Про ліцензування видів господарської діяльності". Досліджено роль такого ліцензування

Досліджено порядок отримання ліцензії та правовий статус органу державної влади, який видає ліцензію та веде реєстр туроператорів.

У статті також досліджено проблему недосконалості механізму банківської гарантії як умову провадження туроператорської діяльності, а саме для повернення туриста з місць відпочинку та відшкодування витрат пов'язаних з наданням туристичних послуг у разі неплатоспроможності туроператора або порушення провадження про визнання банкрутом. У статті досліджено строк, який потрібно пройти для того, щоб банківська гарантія могла бути застосована відповідно до ст.15 ЗУ "Про туризм" та зроблено висновок про неефективність такого механізму захисту прав туриста.

Також в статті досліджено розмір банківської гарантії 20 тис. євро у порівнянні з тими об'ємами наданих туристичних послуг туроператора і зроблено висновок про недоцільність встановлення таких сум, оскільки вони є неспівмірно малими у порівнянні із можливими завданими збитками туристам у разі порушення провадження про банкрутство або неплатоспроможності. У статті наведений вдалий приклад Польщі у питаннях захисту прав туристів у разі неплатоспроможності туроператора, а саме створення Фонду туристичного страхування, де турист сплачує відповідну суму до Фонду гарантуючи собі відшкодування шкоди завданої туроператором у разі його банкрутства.

Ключові слова: *правове регулювання, туристичний оператор, туристичний агент, турист, банківська гарантія, ліцензія, туристична путівка, туристичний фонд страхування.*

The article examines the legal status of one of the central subjects of tourist and recreational activities, namely the legal status of tourist operators. The conditions that must be met by tour operators are analyzed, since tour operator activities are subject to the licensing response to the Law "On Tourism" and the Law "On Licensing Types of Economic Activities".

The role of such licensing has been studied. The procedure for obtaining a license and the legal status of the state authority that issues a license and keeps a register of tour operators have been studied.

The article also examines the problem of the imperfection of the bank guarantee mechanism as a condition for conducting tour operator activities, namely for the return of tourists from vacation spots and reimbursement of expenses related to the provision of tourist services in the event of insolvency of the tour operator or initiation of bankruptcy proceedings. The article examines the period that must be passed in order for a bank guarantee to be applied in accordance with Article 15 of the Law "On Tourism" and concludes that such a mechanism for protecting the rights of tourists is ineffective.

The article examines the amount of a bank guarantee of 20,000 euros in comparison with the volumes of tourist services provided by the tour operator and concludes that it is not appropriate to set such amounts, as they are disproportionately small compared to the possible damages caused to tourists in the event of bankruptcy proceedings or insolvency.

The article provides a successful example of Poland in protecting the rights of tourists in the event of insolvency of a tour operator, namely the creation of the Travel Insurance Fund, where the tourist pays the appropriate amount to the Fund guaranteeing compensation for damage caused by the tour operator in the event of its bankruptcy.

Key words: *legal regulation, tourist operator, tourist agent, tourist, bank guarantee, license, tourist ticket, tourist insurance fund.*

Постановка проблеми. Одним із центральних суб'єктів в туристично-рекреаційній діяльності є туристичний оператор. Відповідно до інформації Державної статистики у 2019 році (тут і далі буде подана статистика до початку пандемії COVID-19 та початку повномасштабного вторгнення РФ) туроператори відправили закордон близько 5 млн осіб, що становить близько чверті всіх міжнародних подорожей в Україні. Якщо припустити, що питома вага таких подорожей була здійснена не з суто туристичною метою (шопінг, прихована імміграція, трудові сезонні мігранти і т.д.) або в межах однієї доби, то можна припустити, що питома вага участі туроператорів в організації та надання туристичних подорожей може становити до 50% усього міжнародного туристичного потоку [1].

Крім того, встановлення узгодженого переліку організаційних, кваліфікаційних та інших вимог, обов'язкових для виконання туроператорами, стимулює розвиток професійної конкуренції на ринку туристичних послуг, впорядковує відносини між туроператорами та турагентами під час реалізації останніми туристичного продукту, сформованого туроператором, та загалом сприяє підвищенню рівня туристичного обслуговування туроператорами [2, с. 66]. Особливої уваги заслуговує порядок отримання ліцензії на здійснення туроператорської діяльності та подальша його діяльність. Окремо слід дослідити гарантії туристів у випадку неплатоспроможності туроператора та знайти шляхи вирішення даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ліцензування туристичної діяльності досліджувалися у працях таких науковців, як: Д.І. Басюк, М.П. Бондаренко, Н. А. Власенко, С. С. Галасюк, В.Г. Герасименко Н. П. Гостєвої, Л.П. Дяченко, В.Ф. Кифяк, В.К. Кіптенко, М.П. Мальської, А. Ю. Парфінєнка та В. І. Чечиної, О.О. Любіцева, М.П. Мальська, В.С. Пазенок, В.К. Федорченко, Ф.Ф. Шандор, І.М. Школа.

Мета статті полягає у виявленні проблем ліцензування туроператорської діяльності та шляхів вирішення проблеми.

Виклад основного матеріалу. У наукових дослідженнях ліцензуванню, як одному із засобів державного регулювання господарської діяльності, зокрема і у галузі туризму, приділяється значна увага. Так, І. Д. Пастух визначає ліцензування як правовий режим провадження окремих встановлених законодавством видів господарської діяльності, що передбачає державне підтвердження та визначення меж прав на їх здійснення, контроль за цією діяльністю і можливість її припинення за особливими підставами з боку повноважних органів держави. Ліцензування варто розглядати як форму поручництва, де держава в особі уповноважених на те органів, які видають ліцензії, виступає поручником здійснення суб'єктами

господарювання діяльності, що ліцензується [3, с. 160]. А. І. Шпомер дає таке поняття ліцензування господарської діяльності – це діяльність уповноважених державою органів щодо надання у встановленому порядку суб'єктам господарювання дозволів на здійснення, за певних (ліцензійних) умов, передбачених законом видів господарської діяльності та забезпечення додержання ліцензії агами ліцензійних умов, спрямована на захист прав і законних інтересів громадян та організацій, навколишнього природного середовища, а також забезпечення безпеки держави [4, с. 233].

В. В. Туманов вважає, що ліцензування господарської діяльності – це елемент її легітимації, врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність публічної адміністрації (органів ліцензування), виражена в офіційному визнанні за певними суб'єктами права на заняття окремими видами господарської діяльності, що полягає у видачі ліцензій господарюючим суб'єктам, контролі за дотриманням ними ліцензійних умов провадження такої діяльності з метою реалізації та захисту прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, захисту навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави [5, с. 20].

До підстав ліцензування, які можуть враховуватися при регулюванні економіки і, зокрема, в галузі туризму, необхідно віднести такі, переважно публічні інтереси:

- запровадження ліцензування окремого виду господарської діяльності у разі недостатності інших засобів державного регулювання господарської діяльності, визначених відповідним законом.

- захист прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, забезпечення безпеки та якості продукції або послуг, захист навколишнього природного середовища;

- забезпечення безпеки держави та неможливість регулювати певний вид діяльності іншими заходами впливу, крім ліцензування;

- недостатність інших засобів державного регулювання господарської діяльності, визначених відповідним законом.

- необхідність обліку суб'єктів господарювання (в тому числі ведення реєстрів).

Відповідно до ч.2 ст.5 ЗУ "Про туризм": "туристичні оператори (далі – туроператори) – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність"; тобто закон передбачена необхідність отримання ліцензії для здійснення туристичної діяльності [6].

Центральним органом виконавчої влади, що здійснює ліцензування туроператорської діяльності є Державне агентство з розвитку туризму України. Даний орган діє на підставі Положення про Державне агентство розвитку туризму України. Власне одним із основних завдань Агенства є видача ліцензій на право провадження туроператорської діяльності, ведення реєстру туроператорів та здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю туроператорів [7].

Порядок отримання ліцензії на право здійснення туроператорської діяльності визначений у Постанові Кабінету Міністрів України "Про затвердження ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності" від 11.11.2015 року. [8]

У даному положенні визначається порядок отримання ліцензії субєктом господарської діяльності, що планує займатись туроператорською діяльністю, зокрема:

- заява;
- копія документа, що підтверджене фінансове забезпечення цивільної відповідальності перед туристами(гарантія банку або іншої кредитної установи) в еквіваленті 20 000 євро для виїзного і 10 000 євро для в'їзного та внутрішнього туризму;
- копія договору зі страховою компанією, про обов'язкове медичне страхування туристів;
- відомості щодо місць провадження туроператорської діяльності та про їх доступність для маломобільних груп населення;
- копії документів про наявність відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, стаж роботи керівника здобувача ліцензії, необхідний для провадження туроператорської діяльності.

Встановлення таких вимог стосовно туроператорської діяльності зумовлений необхідність контролю з боку держави такого виду діяльності, який при неналежному контролі може мати негативні наслідки для держави як економіко-політичного явища та суспільства з точки зору безпеки благополуччя й життя та здоров'я туристів. Законодавець передбачає необхідність отримання ліцензії для здійснення туроператорської діяльності також у контексті захисту прав туристів як споживачів у розумінні ЗУ "Про захист прав споживачів" [9], оскільки укладаючи договір про надання туристичних послуг туристи чи третя особа, яка укладає договір на користь іншої особи завжди буде використовувати дану послугу для задоволення своїх особистих потреб не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності. Окрім того варто зазначити, що більшість договорів, що укладаються з туристами відбуваються за посередництва туристичних агентів, які відповідно до агентських договорів зобов'язані використовувати типові договори, що розроблені туроператорами, і як наслідок турист укладає договір з туроператором через турагента та позбавлений можливості

визначати умови договору і турагент з другої сторони також позбавлений цього права, що може ставити його у невідгідне становище стосовно умов договору.

Окремої уваги заслуговує умова про наявність фінансового забезпечення цивільної відповідальності перед туристами розмірі 20 тис або 10 тис євро.

Відповідно до норм цивільного законодавства гарантією є один із способів забезпечення виконання зобов'язань перед кредитором, де гарантом (особою, щонадає таку гарантію є банк або фінансова установа.

Типовою умовою договорів банківської гарантії для туроператорів є посилення на статтю 15 ЗУ "Про туризм" як умова застосування банківської гарантії: "туроператор для покриття своєї відповідальності за збитки, що можуть бути заподіяні туристу в разі виникнення обставин його неплатоспроможності чи внаслідок порушення процесу про визнання його банкрутом, які пов'язані з необхідністю покриття витрат туриста з його повернення в місце проживання (перебування), відшкодування вартості ненаданих послуг, передбачених договором, повинен надати підтвердження фінансового забезпечення своєї відповідальності (гарантію банку або іншої кредитної установи) перед туристом, в установленому порядку". Тобто банківська гарантія може бути використана для відшкодування витрат туристам тільки у разі неплатоспроможності (туроператор) або порушення процесу про визнання банкрутом.

Виходячи з норм Господарсько-процесуального кодексу України та Кодексу України з питань банкрутства момент настання неплатоспроможності настає після відкриття провадження про визнання банкрутом, тобто законодавець у неправильній послідовності виклав норму ст.15 ЗУ "Про туризм".

Відповідно до ч.6 ст 34 Кодексу України з процедури банкрутства [10] боржник (у даному випадку туроператор) зобов'язаний у місячний строк звернутися до суду із заявою про відкриття провадження у справі у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами. Тобто після фактичного моменту настання неплатоспроможності у боржника (туроператора) є місячний строк для звернення до суду із заявою про порушення провадження про банкрутство та суд протягом 5 днів приймає заяву боржника про відкриття провадження у справі про банкрутство та протягом 14 днів призначає підготовче засідання, на якому вже приймає рішення про відкриття провадження про визнання банкрутом. Тобто з моменту виникнення обставин неплатоспроможності боржника (туроператора) проходить 30 днів строк на звернення, 5 днів на розгляд заяви судом

та 14 днів для проведення підготовчого засідання, на якому вже безпосередньо приймається документ (ухвала), що даватиме підставу для використання гарантії банку або іншої фінансової станови відповідно до ст.15 ЗУ "Про туризм".

Кодекс України з процедур банкрутства передбачає також відкриття провадження за ініціативою кредиторів, проте цей спосіб видається ще більш складним та довготривалішим, оскільки окрім формальних вимог передбачених у ст. 34 Закону суд під час підготовчого засідання повинен встановити чи вимоги кредитора свідчать про наявність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження, у такому разі суд відмовляє у відкритті провадження.

Виходячи з вищенаведених аргументів можна зробити висновок про те, що інститут гарантії для туроператора в реаліях алгоритму функціонування туроператора не є ефективною.

Відповідно норма ст.15 ЗУ "Про туризм": "Туроператор для покриття своєї відповідальності за збитки, що можуть бути заподіяні туристу в разі виникнення обставин його неплатоспроможності чи внаслідок порушення процесу про визнання його банкрутом, які пов'язані з необхідністю покриття витрат туриста з його повернення в місце проживання (перебування)", тобто функція гарантії туроператора не має жодного практичного застосування, оскільки, як було наведено вище є значний проміжок часу між фактичною неплатоспроможністю та юридичною, тобто такою яка дозволить використовувати гарантію туроператора, а в середньому туристична подорож триває 7-10 днів.

Окремої уваги також заслуговує розмір банківської гарантії у розмірі 20 тисяч євро для в'їзного чи міжнародного туризму. Для прикладу, за даними туроператора "Джоїн Ап" за 2021 рік компанія обслужила 964 776 туристів [11]. Якщо статистично поррахувати кількість туристів, які одночасно перебуватимуть за кордоном без врахування сезонності, то 964 776 туристів/ 52 тижні в році (середня тривалість подорожі туриста) матимемо приблизний показник у 18 553 туриста, які в будь-який момент в році перебуватимуть закордоном. Варто також зазначити, що більшість банкрутств туроператорів відбувається у "високий сезон". Якщо припустити, що середня вартість подорожі на одного туриста становить приблизно 500 євро, то приблизна середня ціна за послуги туристам закордоном становитиме близько 9 мільйонів євро на тиждень. Тобто 9 мільйонів євро або еквівалент туроператор повинен в середньому оплачувати за послуги, що будуть надаватись туристам третіми особами (готелями, гідами, авіакомпаніями, наземним транспортом), яких туроператор залучає до виконання умов договору про надання туристичних послуг. У діловій практиці туризму є таке поняття

як "глибина продажі турів", тобто як заздалегідь туристи "купляють" туристичну подорож. Якщо врахувати ще і цей фактор, то кількість коштів, які сплачені туроператору збільшуються кратно.

Яскравим прикладом одного з останніх банкрутств серед туроператорів є монопрофільний туроператора по Греції "Музенідіс тревел", котрий через пандемію всі оплачені подорожі за 2020 рік переніс на наступний рік і 18.06.2021 року припинив обслуговування туристів. Декілька сотень туристів з середньою вартістю подорожі 50 тисяч гривень не отримали свої кошти. У Єдиному державному реєстрі судових рішень знайдено всього 47 рішень стосовно "Музенідіс тревел" на загальну суму задоволення вимог кредиторів (туристів) приблизно 5 мільйонів гривень [12]. Тільки 02.03.2022 року у підготовчому засіданні було відкрито провадження у справі про банкрутство, тобто туроператор фактично перестав обслуговувати туристів з 18 червня 2021 року, а банківську гарантію як інструмент захисту прав туриста можна було використати тільки через 9 місяців.

Постановою Господарського суду м. Києва № 910/969/223 від 19.10.2021 року туристичного оператора "Музенідіс Тревел Україна" визнано банкрутом [13]. Оцінку майна провести було неможливо через відсутність фінансових документів за 2019-2021 роки.

Цей випадок є яскравим прикладом неефективності використання такого інструменту захисту прав туристів як гарантія банку або іншої кредитної установи відповідно до ст. 15 ЗУ "Про туризм". Цікавим на нашу думку є механізм захисту прав туристів у Польщі.

Так відповідно до закону Республіки Польща та умов провадження туроператорської діяльності туристичні оператори зобов'язані мати два види забезпечення гарантій прав туристів: банківську гарантію, розмір грошового забезпечення визначається у процентному відношенні до річного доходу але не менше відповідної суми та специфіки пропонуванних подорожей залежно від географії та т.з. "глибини продаж турів".

Найбільш цікавим є другий спосіб гарантування та захист прав туристів, а саме Фонд гарантування туристів [14]. Відповідно до Постанови міністра розвитку та фінансів Республіка Польща кожен туроператор зобов'язаний до 21 числа кожного місяця сплачувати до відповідного фонду внесок за кожну здійснену подорож туристом [15]. Розмір становить 15 польських злотих залежно від географії подорожі та обраного виду транспорту.

Кошти фонду акумулюються на спеціальних рахунках і призначені для повернення туристів до своїх місць перебування, продовження відпочинку та відшкодування збитків завданих туроператорами внаслідок банкрутства. Також законом передбачено можливість Фондом отри-

мання позик на комерційній основі, якщо наявних коштів є недостатньо. Тобто Фонд постійно наповнюється, у випадках, коли відбудеться масове банкрутство туроператрів Фонд зможе позичати кошти в банках, які у майбутньому буде повертати за рахунок постійного наповнення внесками туристів, які будуть здійснювати подорожі.

Таким чином турист при кожному факті укладення договору про надання туристичних послуг сплачує певне невелику суму і забезпечує себе від фактичної неплатоспроможності туроператора, неоплати туроператором за послуги авіаперевезення чи готельні послуги.

На нашу думку необхідно реалізувати даний механізм в Україні, внести зміни до ЗУ "Про туризм" та розробити відповідні нормативно-правові акти. Контроль за діяльністю відповідного Фонду покласти на Державне агентство розвитку туризму.

До 2010 року діяльність туристичних агентств також підлягала ліцензуванню, але була скасована з метою дерегуляції господарської діяльності. Однак деякі науковці досі виступають за повернення ліцензій для турагента, хоча за більше ніж 14 років модель діяльності турагентів без ліцензій себе оправдала. Очевидно, що необхідність отримання ліцензії для турагента була зумовлена тим, що в перших редакціях ЗУ "Про туризм", та і в туристичній практиці не було єдиної думки з приводу виду договору, який необхідно застосовувати, що створювало плутанину, особливо під час вирішення спору в судах. Проте за останній 7 років судова практика, та й Верховний суд виробили усталену практику договірних відносин турист-турагент-туроператора, де турагент віє від імені, за рахунок, під контролем та в інтересах туроператора. Відносини між туроператором та турагентом регулюються ст. 295-305 Голосарського кодексу України.

Так, Ю.В. Вишневецька вважає, що скасування ліцензування турагентської діяльності призводить до дезорганізації ринку туристичних послуг [17, с. 20]. Також ряд прихильників повернення ліцензування турагентської діяльності апелюють до випадків, коли турагент отримує кошти від туристів і не оплачує туроператору за туристичний пакет або бронює інший готель. На противагу цим аргументам ряд туроператорів розробили систему, за якою на сайті туроператора можна перевірити номер та статус заявки (кожному туристичному пакету присвоюється свій унікальний номер туроператором) [18].

Можливим шляхом вирішення цієї проблеми є створення централізованої системи перевірки статусу заявки на платформі Державного агентства розвитку туризму, та внести відповідні зміни до

діючого законодавства до законодавства що стосуються централізованої системи перевірки заявок туристам.

О.О. Дмитрук також вважає необхідним здійснення ліцензування турагентської діяльності з огляду на міжнародну практику країн Європейського союзу [19, с. 86]. Також як аргумент О.О. Дмитрук посилається на норму ч. 4 ст. 37 ЗУ "Про туризм": "Посередницька діяльність на території України з укладення договорів на туристичне обслуговування з іноземними суб'єктами туристичної діяльності не допускається. Така діяльність може здійснюватися лише через туроператорів, створених за законодавством України." Науковець пропонує надати можливість укладати посередницькі договори з іноземними контрагентами турагентам при умові отримання спеціальної (іншої) ніж для туроператора ліцензії. На нашу думку введення додаткового ліцензування турагентів, які бажають здійснювати посередницьку діяльність від імені іноземних контрагентів по суті замінить класичних туроператорів у розумінні ЗУ "Про туризм", та введе ще більшу плутанину. Окрім того велика кількість туроператорів мають саме таку бізнес модель, де вони пропонують уже сформований іноземним туроператором певний набір туристичних послуг (турпродукт). Як правило, це турпродукт не включає у собі переліт, а пропонується тільки наземне обслуговування, групи формуються збірні з цілого світу.

Яскравим прикладом цього можуть бути діяльність туроператора ТОВ "Пілігрим", де останній є ексклюзивним представником в Україні польського туроператора "Ітака" або туроператор "Сієста", де, для прикладу, останній пропонує екскурсійний тур у В'єтнам, авіапереліт не включений, екскурсійна програма з розміщенням у готелях включені. Організатором подорожі фактично є місцевий туроператор, який забронював готелі, транспорт та місцевих гідів. Туроператор "Сієста" по суті є агентом іноземного контрагента, проте вид договору, що між собою укладають туроператори є договір комісії. За цією правовою конструкцією саме туроператор "Сієста" є стороною договору з туристом та нести відповідальність за ненадання чи неналежне надання туристичних послуг.

Висновки: пропонуємо внести зміни до ЗУ "Про туризм" в частині фінансового забезпечення туроператора перед туристами у разі неоплати за туристичні послуги замовлені та оплачені туристом або порушення провадження про визнання банкрутом або неплатоспроможності шляхом створення Гарантійного фонду туристичного страхування.

REFERENCES:

1. Turystychna statystyka Ukrainy (2015-2021, vyizd, vvyizd ukrainsiv zakordon) [Tourism statistics of Ukraine (2015-2021, entry, exit of Ukrainians abroad)]. URL: <https://lookerstudio.google.com/reporting/ef4e05ee-33c4-49af-b70b-ddb7f5568c68/page/n1BVC>(https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm [in Ukrainian]).

2. Milinchuk O.V. (2015) Analitychne vidstezhenny efektyvnosti licensuvannya turoperatorskoi diyalnosti v suchacnyh umovah [Analytical tracking of the effectiveness of licensing of tour operators in modern conditions] / O.V. Milinchuk, Yu.O. Kiriienko // Management of business entities: problems and development prospects: materials of the International science and practice conf. (Zhytomyr, June 11–13, 2015). – Zhytomyr [in Ukrainian].
3. Pastuh I. D. (2004) Organisatsiyno-pravovi zasady licensuvannya gospodarskoi diyalnosti v Ukraini: dys. /// kand. yuryd. nauk. [Organizational and legal principles of licensing of economic activity in Ukraine: diss. ... candidate law of science] Kyiv [in Ukrainian].
4. Shpomer A. I. (2006) Licensuvannya gospodarskoi diyalnosti (gospodarsko-pravovyi aspekt): dys. ...kand. yuryd. nauk [Licensing of economic activity (economic and legal aspect): diss. ... candidate law of science]. Kyiv, [in Ukrainian].
5. Tumanov V. V. Administratyvno-pravove rugulyuvannya gospodarskoi diyalnosti z provedennya loterey: dys. ...kand. yuryd. nauk [Administrative and legal regulation of economic activity on conducting lotteries: autoref. thesis ... candidate law of science] Kyiv, URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2011/11TVVZPL.zip [in Ukrainian].
6. Pro turyzm; Zakon Ukrainy [On tourism: Law of Ukraine dated September 15, 1995 No. 324/95]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. Polozhenny pro Derzhavne agenstvo rozvytku Ukrainy [Regulations on the State Tourism Development Agency of Ukraine dated 12/24/2019 No. 1162.] URL: <https://web.archive.org/web/20201215223631/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#n11> [in Ukrainian].
8. Postanova Pro zatverdzhennya Licenziyynh umov provadzhennya turoperatorskoi diyalnosti [Resolution No. 991 of November 11, 2015 on the approval of the Licensing conditions for conducting tour operator activities] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-п#Text> [in Ukrainian].
9. Pro zahyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrainy [On the protection of consumer rights: Law of Ukraine dated May 12, 1991 No. 1023-XI]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> [in Ukrainian].
10. Kodeks Ukrainy z procedur bankrutstva [Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures dated October 18, 2018 No. 2597-VIII] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> [in Ukrainian].
11. Statystyka kilkosti vidpravlenyh turystiv turystychnogo operatora Join Up [Statistics of the number of tourists sent by the travel operator Join Up] URL: <https://joinup.ua/uk/news/majzhe-miljon-turistiv-join-up-fiksuye-suttyeve-zrostannya-podorozhej-v-2021-rotsi/> [in Ukrainian].
12. Yedynnyy reyestr sudovykh rishen [Unified register of court decisions]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> [in Ukrainian].
13. Uhvala Gospodarskogo sudu mista Kyeve pro vidktyttya provadzhennya u spravi pro bankrutstvo [Resolution of the Commercial Court of the City of Kyiv on the opening of bankruptcy proceedings dated 06.08.2022 No. 910/969/223a] URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104686475> [in Ukrainian].
14. Rozporzadzenie ministra finansow, fundusy i polityki regionalnej w spracie szadnych zasad rachunkowosci oraz sprawozdan z osztivnosti Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 16 marca 2021 r. [Regulation of the Minister of Finance, Funds and Regional Policy regarding any accounting principles and reports on the costs of the Insurance Guarantee Fund of March 16, 2021.] URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000588/O/D20210588.pdf> [in Poland]
15. Skladka TFG. URL: https://tfg.ufg.pl/tresc/43/Skladka_TFG [in Poland]
16. Rozporzadzenie Ministra Rozwoju i Finansow z dnia 27 grudnia 2017 r. w spracie minimalnej oszyky sumy ubezpieczenia na rzecz porodnych przysztej z wykonywana przez organizatorow turystyki i entrepreneursow facilijajacych nabywanie associated services turystycznych. [Regulation of the Minister of Development and Finance of December 27, 2017 regarding the minimum amount of insurance for maternity leave to be performed by tour operators and entrepreneurs facilitating the purchase of associated tourist services.] URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170002508> [in Poland].
17. Vishnevskaya Yu. V. Administratyvno-pravovi zahody zabezpechennya diyalnosti u sferi silskogo turizmu v Ukraini: avtoref. kand. yuryd. nauk [Administrative and legal measures to ensure activities in the field of rural tourism in Ukraine: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv., 2011.] URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2011/11VYVTVU.zip [in Ukrainian].
18. Storinka turystychnogo operatora Pegas Turistik dlya perevirky [Page of the travel operator Pegas Turistik to check the reservation number of the application] URL: <https://pegast.com.ua/CheckBooking> [in Ukrainian].
19. Dmytruk S.V. Licensuvannya yak zasib gospoarsko-pravovogo reguluyuvannya turystychnoi diyalnosti [Licensing as a means of economic and legal regulation of tourist activity] URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Dmytryk_2018/Dmytryk_2018_6.pdf [in Ukrainian].